

«فروپاشی رژیم عراق، دشواری هایی برای کشورهای به اصطلاح میانروی عرب مثل عربستان سعودی، عمان و اردن ایجاد خواهد کرد و ضررهای بالقوه اش برای منافع آمریکا بسیار بیشتر از استمرار رژیم [صدام] حسین خواهد بود. کشورهای عربی و ایالات متحده مخصوصاً نگران اند که گستره ی انقلاب اسلامی [آیت الله] خمینی، عراق را هم در بر گیرد.»

سرویس خبری نیویورک تایمز، دوم خرداد ۱۳۶۱

⊙ سند سیا به تاریخ ششم خرداد ۱۳۶۱. از همان روز آمریکایی ها منتظر تصمیم ایران برای ورود یا عدم ورود به خاک عراق بودند.

وجود دارد. فقط یک ردیف پیاده نظام مستقر در خاکریز از این معبر دفاع می کنند. خندق ضدتانک در این منطقه کامل نشده و فقط یک جان پناه نزدیک خط مقدمش ساخته شده است. هیچ یگان زرهی یا مکانیزه ی عراقی ای در این بخش از خط دفاعی حضور ندارد.»

نبرد سخت

عملیات رمضان مطابق پیش بینی های ایران پیش نرفت و به شکست سختی برای نیروهای ایران تبدیل شد. آمریکایی ها صحنه ی نبرد را با جزئیات زیر نظر داشتند. در سندی به تاریخ ۲۴ تیر ۱۳۶۱، گزارشگر به ضدحمله های ارتش عراق پس از شکست هایش در میدان جنگ اشاره کرد. سه روز بعد، گزارشی دیگر از این سازمان منتشر شد که خبر از پیشروی های اندک ایران می داد و البته نوشته بود که شمال شرقی بصره «جایی که نیروهای ایران از مرز عبور کرده اند» به دلیل وجود گرد و خاک و دود، در عکس مشخص نبوده است اما همچنین گفته شده بود که ایرانی ها موفق شده اند خاکریز خط دفاعی تازه ی خود را در داخل عراق تکمیل نمایند. موضع نیروهای عراقی نیز «دفاعی» عنوان شده بود. ۳۱ تیر، عکس های هوایی حاکی از ادامه ی نبرد در خط مرزی بود. گزارشگر نوشته بود که عراقی ها نیروهای زرهی بیشتری را به خطوط دفاعی شان آورده اند و با ۱۷ کامیونی که در عکس های هوایی مشاهده شده، احتمالاً نیروهایشان را در خط، تأمین نموده اند؛ «ایرانی ها نیز به نظر می رسد در طرف مرزی خودشان به تقویت نیروهایشان مشغول باشند.»

تهیه ی این گزارشات، در طول جنگ ادامه داشت؛ گزارش هایی که دسترسی هر کدام از طرفین جنگ به آن ها، می توانست بر سرنوشت میدان نبرد تأثیر اساسی بگذارد.

ضرر به ی روانی

هنگامی که جنگ آغاز شد عراق در لیست آمریکایی کشورهای حامی تروریسم قرار داشت و همین ماجرا کمک قانونی به عراق را سخت کرده بود. جالب این که اسفند سال ۶۰، چند ماه پیش از آزادی خرمشهر و حتی قبل از عملیات فتح المبین که ایرانی ها روی دور پیروزی افتاده بودند، آمریکایی ها عراق را از لیست کشورهای حامی تروریسم بیرون آوردند. بحث ها درباره ی این اقدام آمریکا تا ماه ها ادامه داشت و برخی از اعضای کنگره مخالف تصمیم دولت آمریکا بودند.

سرویس خبری نیویورک تایمز در آستانه ی پیروزی ایران در خرمشهر به تفاوت دیدگاه ها در آمریکا درباره ی خارج کردن عراق از لیست حامیان تروریسم اشاره کرده و نوشته است: «مقام های وزارت خارجه پافشاری می کنند که حمایت صدام از بعضی گروه های تروریستی از آن چه کنگره تصور می کند، کم تر است و بغداد کم تر از گذشته از گروه های مارکسیست تندروی منطقه پشتیبانی می کند. این مقام ها می افزایند که عراق می خواهد پیوندهای محکم تری با کشورهای اروپایی داشته باشد و از مداخله ی شوروی در افغانستان بکه خورده است.»

همکاری خلیج [فارس]، که نتوانست در جلسه ی اخیرش در کویت به اجماع برسد، قرار است روز یکشنبه دوباره تشکیل جلسه دهد.» و باز ۶ یا ۷ خط پاک شده است.

عملیات رمضان

ایران پس از فراز و فرود فراوان در نهایت تصمیم به ورود به خاک عراق و تنبیه متجاوز گرفت. تصمیمی که در ۲۲ تیرماه با عملیات رمضان آغاز شد. ۱۷ تیر، پنج روز مانده به عملیات ایران، گزارش سازمان سیا اطلاعاتی از وضعیت جبهه ی ایران دارد؛ «آماده شدن ایران برای حمله به خاک عراق در منطقه ی مرز جنوبی ادامه دارد.» و در ادامه آمده است: «توپخانه ی ایران و نیروهای ذخیره ی پیاده نظام مکانیزه و یگان های سیار زرهی در امتداد مرز در بخش شمالی جبهه ی خرمشهر در مقابل یکی از ضعیف ترین نقاط شبکه ی دفاعی عراق متمرکز شده اند. پیشروی چشمگیر ایران در این بخش تهدیدی برای موقعیت نظامی عراق در شرق بصره خواهد بود.» و آرایش نیروهای ایرانی را هم توضیح داده اند؛ «دست کم هفت گردان توپخانه ی یک کس و خودران نزدیک مختصات ۵۲-۳۰ شمالی ۰۸-۰۴۸ شرقی متمرکز شده اند. یکی از این گردان ها به [پاک شده] رسیده است. نیروهای ذخیره ی یگان های سیار زرهی ایران، از جمله عناصری از دست کم یک گردان زرهی و دو گردان پیاده نظام مکانیزه، در منطقه ی پشت جناحین ناحیه ی تمرکز نیروها مستقر شده اند.»

در ادامه ی سند نیز وضعیت دفاعی عراق با استفاده از عکس های هوایی توصیف شده است: «عراقی ها استحکامات دفاعی گسترده ای در عمق خاکشان ساخته اند که شامل خطوط ممتد و درهم تنیده ی خاکریزهای پیاده نظام و جان پناه های سنگر بندی شده و سنگ چین شده است. در بخش شمالی، خندقی ضدتانک در امتداد بخش اعظم خط مقدم حفر شده است. پیاده نظام مکانیزه ی عراق در این استحکامات خط دفاعی مستقرند یا از آن ها پشتیبانی می کنند. یگان های ذخیره ی سیار عراقی، شامل عناصری از دست کم سه تیپ پیاده نظام مکانیزه یا زرهی در قالب گردان هایی در فاصله ی یک تا دو مایل دریایی از خط مقدم مستقر شده اند.» و این که «در مقابل منطقه ی تمرکز نیروهای ایرانی، معبری با دفاع ضعیف

⊙ سند سیا به تاریخ ۱۷ تیر ۱۳۶۱. چند روز تا عملیات رمضان باقی مانده و کارشناسان سیا حرکات ایران را زیر نظر دارند.

1. (S/S) SIGNIFICANCE: PREPARATIONS FOR AN IRAQIAN OFFENSIVE INTO IRAQ IN THE SOUTHERN BORDER AREA CONTINUE.
2. (S/S) REMARKS: IRAQIAN ARTILLERY, AND MECHANIZED INFANTRY AND ARMED MOBILE RESERVES ARE CONCENTRATED ALONG THE BORDER IN THE NORTHERN SECTION OF THE URBANIZATION FRONT OPPOSITE ONE OF THE WEAKEST POINTS IN THE IRAQI DEFENSIVE NETWORK. AN IRAQIAN BRIGADIERHEAD IN THIS SECTOR WOULD THREATEN IRAQ'S MILITARY POSITION EAST OF AL BASRAH.